

**2025
TENYIDIE**

Total Marks: 80

Time: 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 19 questions divided into 4 sections A, B, C & D.*
- iii) *Attempt questions based on specific instructions for each part. Write the correct number in your answer sheet to indicate the option/s being attempted.*
- iv) *General and Internal choice have been provided in some questions.*

N.B: *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedzeu phrülíe di ketsokebako kelashülie:

1. We kepelemia kechü Kepenuopfü ze keperokecü pie mhathokezhatho-u chüya, sidi kethodie phrü, kecha chü, kehouki nu vo ituoya. Hauha puotou zo derei we mhapuo le ketsolie motayakezhau sü, themia mu themia donu keperokecü. Ketholeshü nu ngukelie Kepenuopfü ze keperokecü mu u siezanuomia ze keperokecü unie kedziese sei tuoya.

2. Tuokepra 20 nu thezho kerie diako Kepenuopfü ze keperokecü die khakeshü ngulie. Süsie thezho kekrei sorouko u siezanuomia ze keperokecü die khakeshü ngulie. We huoniehüo khrielie mota ro, we kepero kebau bierhuokewau rübei monyü Kepenuopfü ze kepero kebau sa bierhuowaya, kekreamonyü thezho kenieu varhuokeshüu kephoumata zokecü la.

3. Jisu kelhou mehoshü ro, Jisue kijü nu lhoukecü teiki, puotei kekreditsatie pie themia khruohi, mu themia kekhríe mhatho chü phishükecü ngulieya. We thie kepelemia üdi themia khrie pfülie moketamia ba phite. Kehouko nu shürhei phikecü mhie kecha chüya derei themia ze keperokecü nu themia khrie pfülie motaya. Themia kekra rei thie nyiu nyilie ro, u tha kerükrie puo ngu-u ngulie ro idi themia ze kepero kebau sü pie mhathokemo mhie tuotaya. Mia puoe pukecü hakemhie, themia ha kesia zhü gei zhüta tse, puo kelev vo puo shükeiraka, puo ki puo lie, puo mhatho-u nu monyü, puo mu puo Kepenuopfü unie keperokecü kimhie di lhouwate shikecü lelie ro kesia zhü gei phi zorei rünoukemo ze kesewalie lho isi.

4. We kimhie di u siezanuomia ze keperokecüu sede ta? Thiethie kelhou nu themia ze keperokecü nu se morosuotho-u sü ‘kekhríe’ zo. Süla we Kepenuopfü khrielie mu u siezanuomia khrielie unie shükho kekriewalie kenjúkecü ngulie. We thie mha hakoha le menuoshü di u kele chü kesa lalie morosuo ba. We

khunhie vo Kepenuopfü mhodzü thakelie ki puo zatsa kethamia chülietuo me? Sükisü kedi puo zatsa kethako üse, “A puo japie nieko ketsüko nieko vor di kijü chülie tse nunu kedi kesepie nieko merütuoketau weliecie” (Mathi 25:34) isi.

5. Mha hako phrü mu medo lakeshü geinu n nou chü chükesa lalie üro thie sikeliu dieze chüshülie. Mhakevikechü la thie hau puotei kevitho

Ketsokecü:

- (a) We kepelemia kechü _____ ze keperokecü pie mhakezhatho-u chüya. **1**
- (i) Phichümia (ii) Siezanuomia
- (iii) U krünuo (iv) Kepenuopfü
- (b) We thie _____ üdi themia khrie pfülie moketamia ba phite. **1**
- (i) Kepelemia (ii) Zhapumia
- (iii) Thejakepfümia (iv) Ruokuomia
- (c) Tuokepra 20 nu thezho kitsuoko Kepenuopfü ze keperokecü die khakeshü ngulie ga? **1**
- (i) Kenieko (ii) Seko
- (iii) Diako (iv) Pengouko
- (d) Kedipuo kechü la thie hau puotei kevitho ga? **1**
- (i) Dieze (ii) Mha kevi kechü
- (iii) Kekhrie (iv) Kepele
- (e) ‘Shükho’ ikecü dieca hayo puo kepetsou dieu thushülie. **1**
- (f) ‘Varhuokewa’ dieca hau puo ze kemhiekcü cau khashülie. **1**
- (g) We huoniehüo khrielie mota ro kedipuo bierhuowaya ga? **2**
- (h) Themia ha kesia zhü gei zhüta ro kedipuo le petuotaya üsi ga? **2**

SECTION – B (Thedze Kezo)

2. **Hanie puo (1) kedapie dieca 150-200 mese nunu thushülie:**

- a. ‘Kedietho zho-ue kevitho’ (honesty is the best policy) icü cayie hau geinu ese thushülie. **Moro 6**
- b. Kephrünuomia khrietho kenie-e leshüki nu rüli (recess) keba teiki Dzükou thechü keziviu nu vo mha mehoshü nyü di kerüchü keba Rüchüdie (dialogue) puo thushülie.

3. **Hanie puo (1) kedapie thushülie:**

- a. Noe Kevi/Kevinuo vorkezhü Cacü zha 20, 2025 ki n nuo-u/nuopfü kiya tuoü ba. Süu pemvü di Kethezhocecü Phreikie (formal invitation) puo thushülie. Morokesuo kepfhesilie keviko khashülie. Dieca 50 mese nu thushülie.

Moro

4

b. **Diecha khakeshüko se di khune kemhiececü (copy editing) chüshülie:**

Menga ikecü ha dieca kekuo puo, hau kenyü sieso-u zo. Hau ca si pevikelie geinu thezho kevi medzi di lhoulieya. Shürho shürheilieya, thehie chü lhoulieya mu kenymia chülieya. Hau liro themia zhorüli dzephürü mu mhale bode puo. Themia zomonyü Kepenuopfü nei chükecü chadi puo rei zo. Kemenga si kecü sü mha kesuo, ketheva kephouma morei themia mu Kepenuopfü mhodzü nu shuo ücü kheko si di chü mo, rütse mu thi di therhiekelié mhasi mu mhale ko zo. Ca kekrei puo la ro ketheziekecü cau nunu par. Kehoupuorei kijü nu lhou vor di puo thuo puo la rei mu kekreamia la rei chüshükezhü puo mese nu chülie mota ro puo mhale puotou moketa rhiu nunu thamele partaya. Kemenga ca kesimia mu kelemia u zho u rüli suoketa cha jü. Hau geinu mia puoe menoudi lhoulieya. Sümho rei kekreamia se pfülieya.

SECTION – C (Diezho)

4. **Hako chatha khakeshü medzi di kelashülie:**

12x1=12

- a. Kisama-e thechü kemeyie puo. (*Diecha hau nu zaliu thashülie*)
 b. Rüdikemo dietho puo pie diecha chüshülie.
 c. Kepenuopfü pelelie mu mha kevi chülie. (*Diekheu rhieshülie*)
 d. Kephrünuoko teisonhie leshüki nu vor seiya. (*Diecha nu puotei diebau thashülie*)
 e. Supuo die hau pu ba ga? (*'Supuo' hau pie miakra dieza nu thushülie*)
 f. A thie likhuo kesa puo khrülie. (*Kerheiro kejü thenuthepfu zakieu rhieshülie*)
 g. _____ teikhrie bu a lie va phrewate. (*Ungo pfhephra thushülie*)
 h. Puo mithu kezha puo ba. (*Ketsakekra dietso rhieshülie*)
 i. Puo kidepuo pie tuota ga? (*Ketsokecü dieba kiu nu ba ga?*)
 j. 'Cha' hau se tsüle nu thushülie.
 k. Uko pete pherete. (*Zasou-u thashülie*)
 l. Azuo tezies nu mhachü ba. (*Diepeu rhieshülie*)

5. **Hakhro kebau Tenyidie nu thuyie chüshülie:**

3

The ceremonial dresses of both men and women in Nagaland are quite splendid. The men carry colourful spears decorated with dyed goat hair, their headgear is

made of bamboo woven with flowers and feathers, there are arm bands made of elephant tusks and necklaces of wild boar teeth.

SECTION – D (Diemvü)
Thedze

6. **Hako donu puotou-u kedashülie:** **4x1=4**
- a. Virüzoumo nuo nhicu-u za supuo ga?
 (i) Vipephu-o (ii) Mengubeizo
 (iii) Lhouvituo (iv) Ngao
- b. Vitsonyü krünie za liro _____.
 (i) Lhouvozoü mu Khonyü (ii) Khonyü mu Shürheinyü-ü
 (iii) Vitso mu Shürheinyü-ü (iv) Khriemo mu Kedisenyü
- c. U pfutsanuoko kelhou teiki supuae tsia krüshü kemochie miapuorei tsia du kenyü üsi ga?
 (i) Tsiakrau (ii) Liedepfü
 (iii) Zievomia (iv) Kemevo-u
- d. Suomia üse ‘Terhuomia sieso’ üya ga?
 (i) Phichümia (ii) Pehümia
 (iii) Krütamia (iv) Mhakesimia
7. U Tenyimia kelhouzho nu kedipuo keprei la u ngumvümia vie cü mu krieya mo ga? **2**
8. Thedze ‘Hai di lhou vo zotuo me’icüu nu thiesie themia kimhie taketuo kethu-u pushü ga? **2**
9. U pfutsanuoko kelhou teiki kimhiecü mia üse Krüta üya ga? **3**
10. a. Viphezou sü rüna kimhiecü puo ga? Kedisenyü mu Vitsonyü unie nhicu nu kedziese kevor dze thushülie. **2+2=4**
- Moro**
- b. U pfutsanuoko kelhou teiki thehouba se kemeyie phi vor ücü kimhie di pulie vi ga? Mu thehoutheba nu kedipuo chü, silie mu dojülieya üsi ga?
11. a. Suomia kedikechüki puo diecha hako puya ga?
 (i) *Hou! No tsie haita hieluo monyü, ba di avu keperhie sashü monyü.* **1**
 (ii) *Suomiane puo ruonuo suo,*

- A thu theshiethëi geipie kezhi ngu di!* 2
 (iii) *A ruo a ra chü mo ho,*
Mia a ketshüketou, a ketsekeshü la ho. 2

Moro

- b.** *Hou, lukonuomia suomia soso rei di, kemhie zapfü be,*
mia razou nyiepou chü ba ketho-e,
 (i) Die hau supuo pu ga? Puotou-u kedashülie – (1)
 (a) Keviphuü (b) Keviphuü zuo
 (c) Vipephu-o (d) Virünoumo zuo
 (ii) Lukonuomia sü suomia pu ba ga? (1)
 (iii) Keviphuü die kicüpuo pushü ga? (2)
 (iv) Keviphuü-e kedipuo khapie Mengubeizo tsüshü ga? (1)

Geizo

12. **Hako donu puotou-u kedashülie:** 2x1=2
 a. Kewhimia rüzhü tei vor ro supuo rhei ba thenyüsieya ga?
 (i) Neilasa (ii) Suosahie
 (iii) Sazo (iv) Lhouphi
 b. _____ kra kebara kelhou chattha vi baya.
 (i) Khriesarüümia (ii) Nhicunuomia
 (iii) Phichümia (iv) Thepfumia
13. ‘Kenei kekra ki ketho yopuo vi’ icü geizo-u nu ükezo-ue themia kimhiekecümia
 üse ruokuothomiaü pu ga? 2
14. ‘Kekhriethoko’ geizo-u nu ükezopfüe suomia bu rhei pecha ba di puo rei
 nhicumia kemhie kedipuo mengu üdi pu ga? 2
15. **Geizo diecha hanie puo (1) kedapie puoca vatshashülie:** 1x4=4
a. *Mha kevi cha puo nuonuoko tsü,*
Ketha ngu ru kedichienu shi,
Tsie ki kelhou a mhi pie kengu,
Phichü tuo mo nhicumia rübei.
 Moro
b. *Cie mepfü nu zivilie moro,*
Cie ser nu kekuo therüta,
Cie hiedia nu mhanyilie lhota,
Cie hiepengou pralieta derei.
16. **a.** *Kepenuopfü nhameyiepounuo*
Rütso thuo rei chü kezivishü

Kezha tuoi themianuo ha bu
U kepou se zhapu chütuoi
Kepenuopfü nei chülie thienyü.

- (i) Diecha hako supuo zoshü ga? 1
- (ii) Suomia pie nhamenyiepounuo ze kemejüshü ga? Mu kedipuo
la ga? 1+1=2
- (iii) Ükezmia-e khriesarüümia ki puo kemengu kimhiecü puo
pushü ga? 2

Moro

- b.** *No we lhou sie mele sedelie,*
Kenienuo nie merü kelho chü,
Mhathomhachü pete nie rüdie,
Kerülei tei pejüyaluolie.
- (i) Diecha hako geizo kiu nunu se par ga? (1)
 - (ii) Puokrüe puo gei kedipuo merü ba üsi ga? (2)
 - (iii) Thenumia bu kedipuo kejü la ja tuo monyü supuo nei chülie di
teigei kedi nu uya kevimia chülienu pu ga? (2)

Noudo Dze

17. 'Kepenuopfü u se ba' rüsie hau supuo thushü ga? Tsieteu nu themia kekra
kedipuo kele se lhou phi tuote üsi ga? 1+1=2
18. Ruopfükhrielie-e puo se mhdzü khunhie puo nuonuoko, puo tsunuoko
kieshü di kedipuo se uko tarhoshü üsi ga? 3
19. **a.** *Hieko kikru la nnie teigeidieliemia zotelie, kidepuo rei hieko*
khrieta ga?
- (i) 'Hieko kikru' hau supuo kikru ga? 1
 - (ii) Suomia üse uko kikru la teigeidieliemia mhieta üdi pu ga? 1
 - (iii) Kedipuo la diecha hau pushü ga? 3

Moro

- b.** *No thenumia geinu penuo vor mote me? N Puo kilonser chü ba mu nieko*
mhanyi bacü la no thenumia pesepie hadepuo chüshü me?
- (i) Diecha hako suomia pu ga? (1)
 - (ii) Supuo thenumia kepepe mhatho kimhiecü puo chüshü üsi ga? (2)
 - (iii) Kilonser nuo-u kelhou tha kimhiecü puo nunu lhou vor üsi ga? (2)
